

In het bevrijde Zuiden raakte het 'Eindhovens adres' spoedig op de achtergrond. Slechts weinigen kenden het stuk en de publieke opinie ontwikkelde zich, gelijk reeds aangestipt, in zoverre in tegengestelde richting dat men van begin '45 af meer en meer behoefte kreeg aan het bijeenkomen van gemeenteraden en provinciale staten. Op het onmiddellijk weer bijeenkomen van de 'oude' vertegenwoordigende colleges werd in maart '45 aangedrongen in een uit Bergen op Zoom verzonden rekest aan de regering¹ waaronder zes-en-dertig personen hun handtekening hadden geplaatst: drie wethouders van Bergen op Zoom, zeven 'oude' raadsleden, zeventien personen die voorzitter of bestuurslid waren van maatschappelijke organisaties (daaronder twaalf voorzitters van plaatselijke katholieke en NVV-bonden) en negen andere vooraanstaande inwoners van Bergen op Zoom; 'wij herkegen', schreven zij o.m., 'een bestuur van Nederlanders maar geen Nederlands bestuur in de democratische betekenis van dat begrip . . . Wij gevoelen ons onmondig en rechteloos.'

Donker had, toen dat rekest werd verzonden, aan het 'Eindhovens adres' nog geen verdere bekendheid gegeven maar toen begin april tot hem doordrong dat Beel, minister van binnenlandse zaken in het derde kabinet-Gerbrandy (ook Huysmans was daarin opgenomen), een wetsbesluit inzake benoemde gemeenteraden voorbereidde (meer hierover in hoofdstuk 14), besloot hij het stuk te publiceren in het sociaal-democratische, sinds 1 maart in Eindhoven verschijnend dagblad *Het Vrije Volk* waarvan hij hoofdredacteur was geworden. Die publikatie vond plaats op 9 april. 'Tot de ondertekenaars van het adres behoren', stond er bij vermeld, 'de heren Huysmans en Beel (thans ministers), Philips, Thal Larsen, rector Martin, Tromp en Kauffeld mitsgaders: mevrouw Verwey-Jonker.'² Het adres werd Beel nog geruime tijd nagehouden. 'U moet het stuk niet al te grote waarde toekennen', aldus in oktober '48 zijn verdediging ten overstaan van de door Donker gepresideerde Enquête-commissie. 'Het zijn enige losse gedachten . . . Ik heb er meer displezier dan plezier van behad.'³ Dat laatste was juist — maar het eerste? Wij menen mèt van Oudheusden en Verboom dat Beel in zijn concept met duidelijkheid en uit volle overtuiging uitdrukking had gegeven aan de denk-

¹ Tekst: a.v., dl. V b, p. 379-81. ² Zij werd, mede op grond van dit stuk maar ook omdat zij zich tegen de heroprlichting van het NVV en van de Vara had verzet, in de herfst van '45 door de afdeling-Eindhoven van de SDAP geroyeerd; van Lienden droeg er toen zorg voor dat het royement door het partijbestuur onmiddellijk werd opgeheven. ³ Getuige L. J. M. Beel, *Enq.*, dl. V c, p. 102.